

Mensch des Jahres

Η κρίση δεν είναι μόνο Ελληνική

Το έναυσμα αυτού του άρθρου μου είναι από μια συνέντευξη που έδωσε ο Γιώργος Παπανδρέου στο αυστριακό περιοδικό Profil, που τον παρουσιάζει ως άνθρωπο της χρονιάς. (Σιγά σιγά θα μάθετε γερμανικά μαζί μου...) Mensch des Jahres...

Γράφει ο
Byron Tomazos
Μηχανολόγος,
Απόφοιτος Πολυτεχνείου
Μονάχου
e-mail: byron.tomazos@
wartsila.com

Παραδέχτηκε πως όταν ανέλαβε την εξουσία δεν ήξερε σχεδόν τίποτα για τα CDS, τους οίκους αξιολόγησης και τα ομόλογα, καθώς αυτά δεν είναι ζητήματα, με τα οποία ασχολείται ένας πρωθυπουργός... όπως είπε.

Εν μέρει ίσως έχει δίκιο, γιατί πολύς κόσμος, ακόμα και πολιτικοί, δημοσιογράφοι, καθηγητές κτλ, έχουν σχετική άγνοια αναφορικά με τα οικονομικά «η ημίμαθεια χειρότερη της αμάθειας»... Καθώς

συνεχίζεται αυτή η κρίση και θα συνεχιστεί για πολύ ακόμη, θα πάρουμε όλοι διδακτορικό στα οικονομικά, συμπεριλαμβανομένης και της αφεντιάς μου...

Από ό,τι έχω διαβάσει η κρίση δεν είναι μόνο Ελληνική, αφορά τις Η.Π.Α. και πολλά άλλα ανεπτυγμένα κράτη του κόσμου και θα προσπαθήσω να το αποδείξω, για να δώσω έστω μία παρηγοριά για μας, που είμαστε οι σκαπανείς. **Δεν είναι μόνο οικονομική ή πολιτική είναι και κρίση αξιών.**

Προτού όμως χρησιμοποιήσω τα επιχειρήματά μου, σαν ένα είδος index, θα αναφέρω λακωνικά τις έννοιες στις οποίες αναφέρεται ο Γιώργος.

C.D.S. : Τα credit default swaps.

Πρόκειται για συμβόλαια παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων. Άρχισαν να χρησιμοποιούνται στα τέλη της δεκαετίας του '90 και αποτελούν ασφάλιστρα ομολόγων που εκδίδουν είτε κράτη είτε επιχειρήσεις, τα οποία οι επενδυτές αγοράζουν για να καλυφθούν από τον κίνδυνο χρεωκοπίας του κράτους ή της επιχείρησης.

Από τα τέλη της δεκαετίας του '90 η αγορά διογκώθηκε και η αξία των συναλλαγών (αγορές και πωλήσεις) υπολογίζεται στα 50 τρις δολάρια.

Η εν λόγω αγορά λειτουργεί χωρίς καμία εποπτεία και με ελάχιστη διαφάνεια. Σε περίπτωση που υπάρχει υπόνοια ή εκτίμηση ότι ο εκδότης του ομολόγου θα δυσκολευτεί να το πληρώσει, τότε η τιμή του αντίστοιχου ασφάλιστρου (CDS) ανεβαίνει.

Τα συμβόλαια CDS μπορούν να αγοραστούν από επενδυτές που κατέχουν ομόλογα για την εξασφάλισή τους. Όταν ο αγοραστής δεν κατέχει ομόλογα τότε το CDS ονομάζεται naked CDS, δηλαδή γυμνό. Με τα naked, λοιπόν, γίνεται και η κομπίνα και συμβαίνει όταν κάποιος αγοράσει συμβόλαιο για πιθανή καταστροφή κάποιου τρίτου π.χ. για το σπίτι του γείτονα. Συμπέρασμα : τον συμφέρει να καταστραφεί... Δηλαδή, όσοι αγοράζουν CDS που εξασφαλίζουν τον κίνδυνο χρεωκοπίας της Ελλάδας, έχουν κάθε λόγο να συντηρούν το σενάριο της χρεωκοπίας για να ανεβαίνει η τιμή του CDS που κατέχουν και να το πουλήσουν με κέρδος.

Συνήθως τα αγοράζουν μακροπρόθεσμοι επενδυτές, όπως τα Ελληνικά τα αγοράζουν θεσμικοί επενδυτές με αμοιβαία κεφάλαια, συνταξιοδοτικά ταμεία κτλ. (Βήμα 14.10.2011)

ΟΙΚΟΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

Οι οίκοι αξιολόγησης είναι κυρίως τρεις: **Standards**

& Poor's, Moody's και Fitch.

Σαν εργαλείο αξιολόγησης εμφανίστηκε ο θεσμός στα μέσα του 19ου αιώνα για την αξιολόγηση πιστοληπτικής ικανότητας διαφόρων σιδηροδρομικών εταιρειών, κυρίως στην Αμερική.

Αυτές οι τρεις υπάρχουν κυρίως στην αγορά και παρόλο τις κατά καιρούς λανθασμένες εκτιμήσεις τους, (όπως π.χ. η Lehman Brothers το 2008) βάσει των αξιολογήσεων τους παίζονται τα επιτόκια δανεισμού των χωρών και επιχειρήσεων και γενικά η αξιοπιστία των δανειζομένων.

ΟΜΟΛΟΓΟ

Το **ομόλογο** είναι ένα χρεόγραφο, για το οποίο ο εκδότης έχει την υποχρέωση να καταβάλλει στη λήξη της σύμβασης, την ονομαστική αξία αυτού, και σε περιπτώσεις των ομολόγων με κουπόνια σε τακτά χρονικά διαστήματα ποσό χρημάτων (το κουπόνι). Το ομόλογο συνήθως έχει ισχύ πάνω από χρόνο, ενώ για μικρότερο διάστημα χρησιμοποιούνται γραμμάτια ή συναλλαγματικές, τα οποία θεωρούνται εργαλεία αγοράς χρήματος.

Τα ομόλογα και οι μετοχές είναι και τα δύο χρεόγραφα, αλλά η διαφορά είναι ότι οι κάτοχοι των μετοχών είναι οι ιδιοκτήτες ενώ οι κάτοχοι των ομολόγων είναι οι δανειστές.

Το ομόλογο είναι στην ουσία ένα δάνειο, το οποίο αντλείται από τον εκδότη του δανείου, όχι μέσω της διαπραγματευτικής μεσολάβησης αλλά μέσω των κεφαλαιαγορών.

MONETARY VELOCITY (M.V.)

Η Monetary Velocity (ταχύτης χρήματος - συναλλαγών) λέγεται επίσης και ταχύτης της κυκλοφορίας του χρήματος και είναι η κατά μέσο όρο συχνότητα κατά την οποία μια μονάδα χρήματος ξοδεύεται σε μία συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Έχει να κάνει με το μέγεθος της οικονομικής δραστηριότητας, η οποία είναι συνδεδεμένη με μια δεδομένη παροχή χρήματος.

Εάν π.χ. σε μία μικρή οικονομία ένας αγρότης και ένας τεχνίτης, με 50 ευρώ αγοράζουν προϊόντα και υπηρεσίες μεταξύ τους σε τρεις συναλλαγές σε ένα χρόνο, τότε:

> Ο αγρότης ξοδεύει 50€ για την επισκευή του τρακτέρ.

> Ο τεχνίτης αγοράζει καλαμπόκι από τον αγρότη για 40€.

> Ο τεχνίτης ξοδεύει 10€ για άχυρα από τον αγρότη.

Τότε τα 100€ που άλλαξαν χέρια σε ένα χρόνο, αν και υπήρχαν μόνο 50€ στην οικονομία, σαν ταχύτητα συνδιαλλαγής (MV) ήταν 100/50=2 ανά έτος.

Κατά τον οικονομολόγο **Ηλία Μπάρη** οι λόγοι που οι Η.Π.Α. και οι περισσότερες οικονομίες του ανεπτυγμένου κόσμου είναι σε κρίση είναι η άπληστη αναζήτηση υλικών αγαθών κατανάλωσης, η οποία βασίζεται στον εγωκεντρισμό, η άμεση εκπλήρωση των αναγκών-επιθυμιών σε βάρος των επόμενων γενεών, η κατανάλωση η οποία κινείται από την πίστωση αντί να κινείται από παραγωγικές επιχειρηματικές απαιτήσεις. Όλα αυτά προκαλούν τη συρρίκνωση της χρηματικής ταχύτητας (M.V.).

Η M.V. είναι μεγαλύτερη όταν οι δαπάνες διοχετεύονται για επενδύσεις και ειδικά στον αρχικό κύκλο παραγωγής και όχι σε «παροχές» διότι στο αρχικό στάδιο γίνονται περισσότερες συναλλαγές π.χ. η ίδρυση μιας μικρής βιοτεχνίας από την αγορά οικοπέδου, κτίσιμο, μηχανήματα, εργασία, υλικά κτλ. όλοι παίρνουν από αυτήν και είναι σαν μια αελαδά που θα παράγει συνέχεια γάλα και θα πίνουν πολλοί, πρώτα από όλους ο Δήμος και το κράτος.

Αυτό φέρνει την οικονομική ανάπτυξη. Αυξάνεται η προστιθέμενη αξία, η παραγωγικότητα και η κατανά-

λωση μειώνονται.

Κατά τη διάρκεια παραγωγής, οι δαπάνες γίνονται για εργασία και πρώτες ύλες κυρίως και όλα τα χρήματα τα παίρνουν επίσης από άλλες δραστηριότητες που κινούν την οικονομία.

Σύμφωνα με τα στοιχεία BEA (Bureau of Economic Analysis) κατά τη διάρκεια του μισού περασμένου αιώνα από το 1959 έως το 2009 η κατανάλωση στο ποσοστό του ΑΕΠ (ακαθάριστο εθνικό προϊόν) ανέβηκε από **45,7%** στο **67,7%**. Αυτό οφείλεται κυρίως στην αύξηση οικονομικών υπηρεσιών και κοινωνικής περιθάλψης και σε ιατρικές δαπάνες με άνοδο ανά έτος από 8,7% και 9,9% αντιστοίχως.

Επίσης, επιγραμματικά, από το 1980 έως το 2008:

- Η κατανάλωση στο ποσοστό του ΑΕΠ αυξήθηκε από **62%** σε **71%**.

- Η αποταμίευση ποσοστού του Διαθέσιμου εισοδήματος έπεσε από το **10%** στο **1%**.

- Το συνολικό χρέος σε ποσοστό εισοδήματος μεγάλωσε πάνω από **τρεις φορές**, έφτασε στο 400%.

- Το ποσοστό του συνολικού ετήσιου εισοδήματος από την κορυφή του 1% ανέβηκε από **8%** στο **20%** (δηλαδή πριν το 1% του πληθυσμού είχε το 8% του εισοδήματος και τώρα ανέβηκε στο 20%, συγκέντρωση πλούτου σε ολίγους).

- Η αύξηση της κατανάλωσης δια της πιστωτικής μεθόδου γίνεται με μαζικές πιστώσεις και ειδικά με την πιστωτική κάρτα.

Η υπερβολική επέκταση της κίνησης του χρήματος και των συναλλαγών έδωσε τη δυνατότητα σε υψηλού ρίσκου χρέη να διασπάσουν και να διαβρώσουν την αγορά και να ανθίσουν.

Από το 2000 έως το 2008, τα οικονομικά παράγωγα αυξήθηκαν τουλάχιστον **επτά φορές**, από 100 τρις σε 700 τρις \$ π.χ. το ΑΕΠ των ΗΠΑ είναι \$14 τρις.

Αυτό έγινε διότι από το 2000 επετράπη η χρήση παραγώγων στην αγορά (σαν χρήμα δηλαδή) ο χειρισμός τους γινόταν από διάφορους οίκους εκκαθάρισης, οι οποίοι ήταν οικονομικά ανίσχυροι και δημιούργησαν μεγάλες υποχρεώσεις χωρίς αντίκρισμα.

Δηλαδή όλες αυτές οι οικονομικές συναλλαγές δεν πρόσφεραν καμία προστιθέμενη αξία στην κοινωνία για πολλές δεκαετίες και μπορεί να πει κανείς διέφθειραν την παγκόσμια αξία και κεφαλαιοποίηση.

Δηλαδή, η οικονομική συντεχνία δημιούργησε και σχεδίασε τα δικά της προϊόντα, τα οποία προσέφεραν λίγη αξία στην κοινωνία.

Με όλα αυτά πολλοί πιστεύουν ότι η παγκόσμια αύξηση των Α.Ε.Π. θα είναι αναμικτή για τα 5-10 χρόνια συμπεριλαμβανομένων και των Η.Π.Α.

Άλλοι πάλι οικονομολόγοι, όπως ο W. Ferguson, υποστηρίζουν ότι η κρίση οφείλεται κυρίως στην άγνοια της οικονομικής ιστορίας δεν έλαβαν υπόψη τους τα λάθη του παρελθόντος.

Ο Friedman και ο Schwarz (διάσημοι οικονομολόγοι) υποστηρίζουν ότι ο πανικός των αγορών του 1929 μετατράπηκε σε ύφεση από λάθη της ομοσπονδιακής τράπεζας. Αυτή αντί να διευκολύνει την χρηματοροή, μειώνοντας τα επιτόκια και αγοράζοντας ομόλογα, η ομοσπονδιακή τράπεζα τα έσφιξε. Το αποτέλεσμα ήταν μια ασταμάτητη πτώση των τραπεζών, η οποία συρρίκνωσε την παροχή χρήματος στο ένα τρίτο και την οικονομική παραγωγή αντίστοιχα.

Κάπως έτσι γίνεται και στην Ελλάδα τώρα μετά το μνημόνιο. Δεν κινείται χρήμα, η M.V. είναι χαμηλή και δυσχεραίνεται συνεχώς με τα καινούρια μέτρα. Μπρος γκερεμός και πίσω ρέμα. Δυστυχώς...

Η Ελλάδα ακολουθεί έναν ιδιόρρυθμο δρόμο για να επιτύχει τη δημοσιονομική της εξυγίανση. Υιοθετώντας σκληρά μέτρα λιτότητας στραγγαλίζει την ανάπτυξη και υποχρεώνει σε ύφεση την οικονομία. Την ίδια στιγμή αδυνατεί να πιάσει τους δημοσιονομικούς στόχους, με αποτέλεσμα η εκταμίευση κάθε δόσης να εξελίσσεται σε θρίλερ. Και φυσικά είναι το

«Μαύρο» πρόβατο για την τρόικα και τους Ευρωπαίους, οι οποίοι αναγκάστηκαν να συμφωνήσουν πως για να αποφευχθούν τα χειρότερα θα πρέπει οι κάτοχοι των ελληνικών ομολόγων να υποστούν «κούρεμα» της τάξης του 50%.

Ο μεγάλος κίνδυνος, όπως γράφει ο Παπαχελάς, είναι να χάσουμε την υπομονή μας τελείως και το ίδιο ισχύει και για τους ξένους διά εμάς. Είμαστε στο τελευταίο σκαλοπάτι και θέλει κουράγιο και υπομονή. Πιστεύω ότι αν όλοι μαζί καταλάβουμε τον μέγα κίνδυνο και αν όλοι μαζί παλέψουμε τότε θα νικήσουμε. Χρειαζόμαστε αισιοδοξία, αισιοδοξία, αισιοδοξία...

Κρίσεις μεγάλες έχουν υπάρξει και στο παρελθόν, όπως προανέφερα, αλλά είχαμε έλλειψη της οικονομικής ιστορίας το πως αντιμετωπίστηκαν. Π.χ. σε περασμένες Ελληνικές κρίσεις, μειώθηκαν κατακόρυφα μισθοί και συντάξεις καθώς και δημόσιοι υπάλληλοι. Το πρόβλημα είναι ότι ακόμα πιο λίγοι πολιτικοί και ψηφοφόροι καταλαβαίνουν ποιο είναι το πρόβλημα και τι πρέπει να κάνουν. Όλοι λένε ότι πρέπει να έχουμε ανάπτυξη αλλά το πως, είναι το μεγάλο πρόβλημα.

Νομίζω ότι σας έδωσα μερικά επιχειρήματα γιατί η κρίση δεν είναι μόνο ελληνική αλλά και ευρωπαϊκή και των Η.Π.Α.

Η Ελλάδα στην κρίση είναι πρωταθλητής! Εξαιτίας μας συνειδητοποιήσαν πολλοί στην Ευρώπη και την Αμερική τα της κρίσης. Άρα κάναμε και κάτι καλό...

Το θέμα είναι εμείς τι κάνουμε, που δεν έχουμε βρει ακόμα μια φόρμουλα αντιμετώπισης. Βλέπω ότι πολλοί μιλάμε για την κρίση, αλλά δεν θέλουμε να αλλάξουμε νοοτροπία. Όσο γρηγορότερα αλλάξουμε νοοτροπία τόσο το καλύτερο, ας πάψουμε επιπέλους να μιλάμε για τα μαύρα σύννεφα και ας ετοιμασθούμε καλύτερα για την βροχή.

Η κρίση αγγίζει το μεγαλύτερο μέρος της Ευρώπης και των ΗΠΑ και δεν είναι μόνο οικονομική είναι και κρίση αξιών, όπως προανέφερα. Περάσαμε καλά εμείς εις βάρος των επόμενων γενεών, **άρα δεν τα φάγαμε μόνο οι Έλληνες τα έφαγαν και οι άλλοι.**

Το θέμα της αλόγιστης πίστωσης και πιστωτικών καρτών είναι σοβαρή αιτία της κρίσης. Θυμάμαι το 1960 που ήμουν στην Αμερική πολύ λίγος κόσμος είχε πιστωτική κάρτα. Για να πάρεις κάρτα έπρεπε να έχεις ένα σοβαρό εισόδημα και καλή πιστωτική πίστη. Οι κάρτες δεν έφεραν καλό εισόδημα στους πιστωτές (τράπεζες) γιατί πληρώνονται επάνω στον μήνα από τους έχοντες και τότε σκέφτηκαν να δώσουν κάρτες και στα ασθενέστερα στρώματα, η φιλοσοφία ήταν ότι από αυτούς θα βγάλει χρήματα το οικονομικό κατεστημένο και έτσι εξαπλώθηκε και έγινε η πιστωτική κάρτα, με τις υπερχρεώσεις έφερε τεράστια κέρδη στους κατέχοντες και είναι και αυτό μέρος της κρίσης. Το έχουμε ζήσει και στην Ελλάδα πολύ έντονα.

Πολλά τα της κρίσης είναι εισαγόμενα, αλλά και εμείς, σαν υπερβολικοί που είμαστε σε όλα, το παρατραβήξαμε και μάλιστα πολύ. Φάγαμε τα λεφτά των επόμενων γενεών και για αυτό χρειάζονται αρκετές θυσίες οι οποίες είναι αρκετά πιο οδυνηρές στα χαμηλά οικονομικά στρώματα τα οποία όλοι πρέπει να βοηθήσουμε γιατί έτσι θα ξεπεράσουμε την κρίση λιγότερο αλώβητοι και πιο ανθρώπινα.

Υπάρχουν και σημεία ενθαρρυντικά. Πριν μερικά χρόνια όλα τα μυαλά από τα μεγάλα πανεπιστήμια πήγαιναν στα χρηματοοικονομικά, στις μεγάλες τράπεζες, στα χρηματιστήρια (Wall Street) τώρα έχει σταματήσει αυτή η τάση και κατάλαβε ο κόσμος την φύσκα του Άυλου χρήματος, όπως καταλάβαμε και εμείς αφού το πληρώσαμε ακριβά στο χρηματιστήριο μας.

Ουδέν κακού αμιγές καλού, σίγουρα η κρίση θα φτάξει και πολλά στραβά ανά τον κόσμο και περισσότερα σε εμάς...